

Posudek oponenta bakalářské práce

Noemi Kubáň: Gauguinova tvorba a jej postkoloniálna reinterpretácia

Autorka se zabývá reinterpretací tvorba Paula Gauguina (hlavně z doby jeho pobytu v Tichomoří) a zdůrazňuje jeho přílišné využívání respektive zneužívání stereotypů z genderových, koloniálních a dalších oblastí. Velmi přesvědčivě uvádí čtenáře do teoretických souvislostí svého výzkumu, které ukazují nutnost právě i reinterpretací staršího umění (respektive určité „dekolonializace umění“). Teoretická část práce o problematice postkoloniálních studií, dekolonializace, genderových studií apod. je mimořádně zdařilá a je třeba ocenit i autorčino úsilí definovat svoji pozici, úhel pohledu, možnou relativitu přístupu. Konkrétní aplikace zjištění ze zmiňovaných teoretických rámců na Gauguinova díla hlavně v rámci vizuálních analýz (obecnějších, i dvou případových) je též přesvědčivá a přínosná, má ovšem i své limity.

Je třeba rozlišovat Gauguinovu tvorbu v její poměrně značné pestrosti a nejednoznačnosti. Někdy se snažil zaujmout potenciálního kupce, jindy do děl projektoval svoje fantazie a takřka iluze a jindy díla využíval jakožto sebereflexi, což asi představuje nejcennější část tvorby. Takováto díla, ať už zdánlivě reprezentují figury, krajinu, předměty atd. jsou vlastně primárně sebezpytujícími se autoportréty (stejně jako tomu bylo i u jiných tvůrců a tvůrkyň v různých oblastech a různých dobách). Také je třeba rozlišovat mezi autorovým možným záměrem a tím, co do jeho tvorby bylo dosazeno později i v souvislosti s rozvíjejícím se trhem s „avantgardami“ – a mezi těmito přístupy může být naprosto zásadní rozdíl. Též je třeba se ptát, jak vlastně analyzovat obrazy. To vyžaduje velmi zevrubný formální rozbor, komparace apod. a do značné míry odhlédnutí od „příběhu“. Autorka se sice i o formální rozborů vhodně pokouší, ale nemusí fungovat – pestré barvy u Gauguina a dalších nemusí odkazovat na Tichomoří apod., ale na starší formální experimenty; blízkost figury (ženské) v obraze nemusí být voyeurským pohledem, ale kompoziční strategií, jak pracovat se vztahem mezi konkrétní formou a pozadím atd. Zmiňovaný termín „primitivismus“ nemusí souviset s mimoevropskými kulturami, ale třeba s renesancí 15. století. Figury jsou často indiferentní, protože jde o obecné alegorie a

v tomto žánru se nevyžívala ani v minulosti jedinečnost – jak u mužských, tak ženských postav.

Souvislosti Gauguinova díla (ať už si jich byl zcela vědom nebo ne) jsou složitějším propletením dějinných, individuálně psychologických ad. otázek. Pravděpodobně zobrazoval „jinakost“ hlavně proto, že sám sebe chtěl zdůraznit jakožto „jiného“ – to odpovídalo některým strategiím „avantgardních“ umělců. Při analýze obrazů je třeba nedbat primárně obsahu, ale zabývat se hlavně tím, co je na obrazech vidět. Třeba – jak se zobrazí „pasivita“? Musí stojící figura být nutně aktivnější nebo důležitější než sedící? Je ponoření se do introspekce ze západního hlediska nedůležité (při tradičním západním zdůrazňování hodnoty „vita contemplativa“, filosofie apod.)?

Autorka napsala velmi podnětnou, zevrubnou a dobře strukturovanou práci. Celkově by myslím lépe „fungovala“ na příkladu jiných obrazů, než těch od Gauguina, ale to vlastně není až tak zásadní problém, neboť tu jde hlavně o ukázání nutných myšlenkových cest v rámci zmíněné „dekolonializace umění“ (a to, že tento problém nespočívá tolik na bedrech rozebíraných obrazů, ale jde hlavně na vrub procesů, které se s nimi děly po Gauguinově smrti, nemění zásadně situaci). Jinak je nutné zmínit, že Gauguin ve svých textech i svým počínáním velmi pravděpodobně šířil koloniální a genderové stereotypy (i když se třeba domníval, že si kultury Tahiti váží, tak ji zjednodušoval) – ale to není problém obrazů. Texty, prohlášení, chování a malby se nevyjadřují stejným způsobem. Malby mnohdy nemá autor úplně „pod kontrolou“ a proto se musíme dívat na ně více než na autora. Z prezentovaného konvolutu maleb v bakalářské práci by se myslím zhruba polovina dala přiřadit k oblasti zneužívání koloniálních a genderových stereotypů, ale druhá polovina nikoliv – ta má odlišnou povahu (jde třeba spíše o svým způsobem abstrakci, kvazi-autoportréty, obecné alegorie, vskutku existenciální a nikoli idylické děje apod.).

Práci Noemi Kubáň považuji za mimořádně zdařilou, podnětnou a inspirativní, vřele ji doporučuji k přijetí a navrhuji hodnocení výborně (tedy 1).

Václav Hájek